

TOPONÍMIA DELS POBLES VALENCIANS

ALCALALÍ

LA MARINA ALTA

AJUNTAMENT
D'ALCALALÍ

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA
SECCIÓ D'ONOMÀSTICA

COORDINACIÓ I GESTIÓ
Unitat de Recursos Tecnolingüístics

RECALL I TEXT
Josepa Garcia i Rosselló

DISSENY
Vicent Almar

MAQUETACIÓ I GRAFISME
Guillermo Tomás Lull

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Col·lecció: Onomàstica i Toponímia
Sèrie: Toponímia dels Pobles Valencians
Alcalalí, 51

Editat per: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Av. de la Constitució, 284
46019 València
Tel.: 96 387 40 23
Adreça electrònica: avl@gva.es

Amb la col·laboració de l'Ajuntament d'Alcalalí

ISBN: 84-482-3946-6
Depòsit legal: V-5162-2004
Impressió: Gràfiques Vimar, SL

www.avl.gva.es

ALCALALÍ

Alcalalí és un municipi de la Marina Alta, situat en la vall de Pop, a 230 metres d'altitud sobre el nivell del mar. El terme s'estén al llarg de 14,40 km² entre la serra del Seguili i el coll de Rates, al nord de la serra del Castellet d'Aixa. El nucli de població es troba vora el riu de Xaló o de Gorgos i el llogaret de la Llosa de Camacho, al costat del barranc de la Llosa.

Alcalalí limita al nord amb Pedreguer; a l'est, amb Llíber i Xaló; al sud, amb Tàrbena i Parcent, i a l'oest, amb Murla, Orba i Benidoleig.

Les dificultats econòmiques impulsaren diversos corrents migratoris, sobretot cap al Brasil i cap a l'Argentina, durant la primera mitat del segle XX, però al voltant dels anys setanta es va produir un increment demogràfic. En l'actualitat són uns 1.150 els alcalalins que hi residixen. Una part de la població viu en el nucli urbà, creat a l'entorn de l'església, i l'altra, en les quatre urbanitzacions que s'hi han construït. A la Llosa de Camacho viuen unes quantes famílies.

La producció de raïm ha sigut una important font d'ingressos en la comarca. La població musulmana degué seguir els preceptes de l'Alcorà relatius al consum d'alcohol i transformava el raïm en pansa. Les cartes pobles de principis del segle XVII ja avalen la important producció d'esta fruita. La pansa condicionà l'evolució de l'economia de molts pobles del voltant fins al 1905, en què s'inicià el retrocés a causa de l'entrada de la fil·loxera sobre les vinyes. En l'actualitat es pot visitar a Alcalalí el Museu del Raïm i de la Pansa.

Els ametlers, les oliveres, els garrofers i les figueres completen el paisatge agrari. La progressió dels regadius, sobretot dels cítrics, que s'ha produït en els últims cinquanta anys, es veu actualment desplaçada pel sector terciari; s'ha transferit mà d'obra de l'agricultura a altres sectors relacionats amb la indústria turística (servicis, construcció, comerç i sobretot restauració).

Alcalalí va ser fundat pels àrabs el 1020 i posteriorment, conquistat per Jaume I (1254). No aconseguí la independència municipal fins al 1409. Va ser propietat dels Vilanova, igual que Parcent i Pego. Esta família tenia conflictes amb els Martorell per qüestions de fites i deutes, i el 1429 irromperen amb gent armada en la vall de Pop.

El 1490 Aldonça d'Íxer vengué Alcalalí i Mosquera a Álvaro de Madrigal, que adquirí a més les jurisdiccions de Benitaia i la Llosa. La baronia va ser recuperada en 1509 per Leonor d'Íxer. A partir del 1599 el nou propietari fou Eiximén Roís de Liori, que adquirí este lloc per 16.300 lliures, i manà construir una torre en la plaça del poble sobre una fortalesa islàmica, que formava part del sistema de vigilància de la vall.

Alcalalí i Mosquera tenien aljames distintes amb els seus oficials municipals, però en la primera se celebraven les assemblees de representants. La població d'estes comunitats morisques es duplicà durant el segle XV: així, els 58 veïns amb què comptava Alcalalí el 1563 es convertiren en 124 el 1609. La Llosa de Camacho i Benitaia, el domini territorial de les quals va ser venut el 1559 pel baró a Sebastián Camacho, eren en principi alqueries inserides a Alcalalí. Sembla que la construcció de la primera casa s'inicià el 1560. Alonso Camacho intentà crear un senyoriu alfonsí nou dins del domini del baró el 1604, però no ho aconseguí. Ara bé, no es pot descartar que fructificara al cap de poc, ja que el recompte de 1609 assigna ja a la Llosa un total de 24 veïns moriscs. La Llosa apareix en alguns documents com la Llosa d'Olocaive; el nom oficial *la Llosa de Camacho* el va adoptar del propietari del senyoriu al segle XVI. El topònim *la Llosa* s'associa a 'camí empedrat', i el podem relacionar amb l'antiga Via Augusta, que passaria per estes terres.

Durant la segona mitat del segle XVI, s'incrementaren els projectes evangelitzadors de la majoria morisca i es projectà l'erecció de noves rectories catòliques a càrrec del patriarca Ribera per a aconseguir una catequització més efectiva. Una prova d'esta remodelació del mapa parroquial valencià la tenim el 1574 a Alcalalí, on la parròquia amb els annexos de Mosquera i la Llosa de Camacho formà un rectorat independent del de Xaló. L'església parroquial s'acabà de construir en el segle XVIII.

A partir de l'expulsió dels moriscs de 1609, arribaren a Alcalalí famílies procedents de Murla, Xàbia, Pego, Benissa i Altea, localitats poblades per cristians vells. Només hi ha dos repobladors procedents de Manacor. Com a la resta de la comarca, hem de pensar que es degué fer una redistribució de la població i que hi hagué una segona repoblació amb illencs que ja habitaven en les poblacions veïnes.

ALCALALÍ

Orografia

el Racó de la Planissa
el Seguilí
el Tossalet
la Solana

Ombria de la Llosa
Penya Blanca
Penya Seguers
Tossal Verd

Hidrografia natural

Barranc de la Font
Barranc de la Llosa
Barranc de la Penya
Barranc de les Passules
Barranc de Sant Joan
Barranc del Negre
Font d'Alcalalí

Font de la Febra
Font de la Parra
Font de l'Olivera
Font del Clot
Font del Xorret
Riu de Xaló (o de Gorgos)

Poblament

Alcalalí
Casa de Benimaties
Casa de les Monges
la Llosa de Camacho
Urb. Benarosa Garden

Urb. Cumbres de Alcanalí
Urb. Solana Garden
Urb. The Village
Urb. Vereda Park

Partides

el Racó de les Ferreres
el Romput
el Trosset
els Figuerals
els Horts del Molí
els Pinars de la Font
els Plans
els Tossals

l'Esmoladora
l'Estepar
la Bufera
la Coma
la Costera
la Costera del Blanquer
la Lloma
la Parra

la Sisca
les Barranqueres
les Carreres
les Comes
les Coves

les Mallades
les Mosqueres
les Passules
les Sortetes
les Veredes

Vies de comunicació

Carretera de Parcent
Carretera de Pedreguer

Carretera de Xaló

Altres llocs d'interés

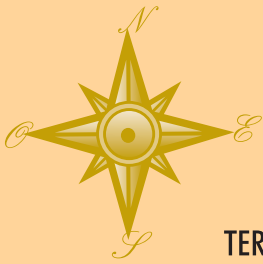
Cementeri
el Molló

Ermita de Sant Joan de Mosquera
Ermita del Calvari

Alcalalí

TERME DE BENIDOLEIG

TERME DE PEDREGUER

TERME D'ORBA

EL SEGUILLI

LA SOLANA

DE LA LLOSA

TERME DE LLIBER

TERME DE MURLA

Urb. Benarosa Garden

Urb. Cumbres de Alcalalí

Urb. Solana Garden

Urb. The Village

Alcalalí

Urb. Vereda Park

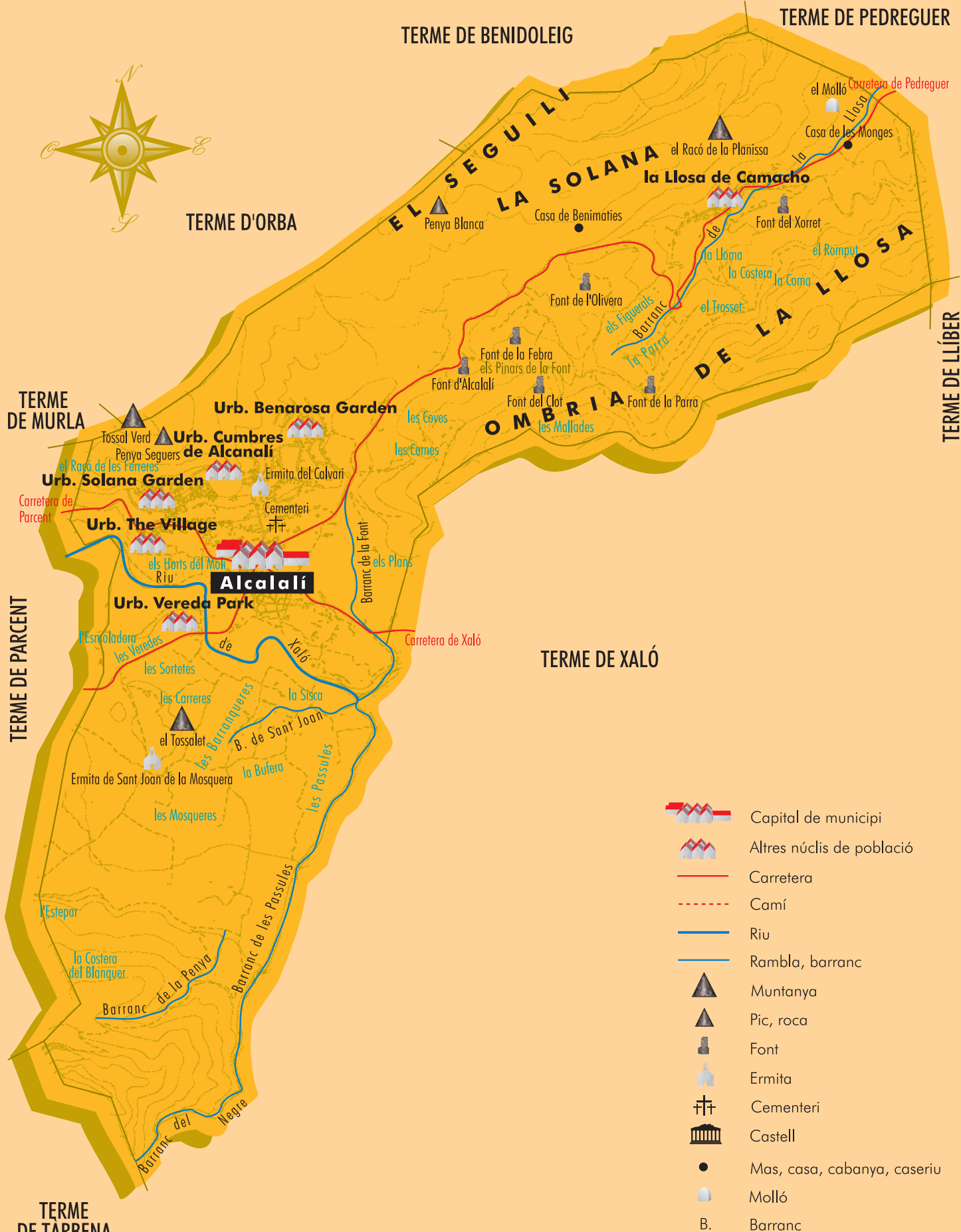
TERME DE PARCENT

TERME DE XALÓ

- Capital de municipi
- Altres núclis de població
- Carretera
- Camí
- Riu
- Rambla, barranc
- Muntanya
- Pic, roca
- Font
- Ermita
- Cementeri
- Castell
- Mas, casa, cabanya, caseriu
- Molló
- B. Barranc

SERRA

TERME DE TARBENA

La Marina Alta

MAR MEDITERRANI